

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VY_32_INOVACE_CJL_55

A. a V. Mrštíkové - Maryša

Jméno autora: Mgr. Bohuslava Svobodová

Období vytvoření: září 2013

Ročník: 2., popř. 3., 4. (opakování)

Tematická oblast: Čtenářská gramotnost absolventa OA

Předmět: český jazyk a literatura

Výstižný popis způsobu použití výukového materiálu ve výuce:

Vzhledem k podobě ústní části státní maturitní zkoušky z českého jazyka a literatury klademe velký důraz na dovednost rozboru uměleckého textu. V první řadě vedeme žáka k pochopení uměleckého textu a jeho zařazení do historického kontextu tak, aby vyvodil záměr autora. Následně žák provede rozbor lexikální, syntaktický, kompoziční a stylistický.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A. a V. Mrštíkové

Maryša

LÍZAL: Nesmíš zapomínat, že seš vdovec a že máš tři děti. A dyž já ti dávám pětatřicet set, mohl bys mět na tem dost. Přece nedám dceři všecko a sám abych šel po žebrotě.

VÁVRA: Šak byste nešel.

LÍZAL (*s úsměvem a měkce*). Filipe, já mám zkušenost. Josefovi sem dal taky, co chtěl - a jak se mně vodslóžil? A to byl můj syn!

VÁVRA: No, no, šak temu ste mohl dát půllán a mně chcete dát jen pětatřicet set.

LÍZAL: Copak seš ty můj syn?

VÁVRA: Nésu. Šak mně je nedáváte. Dáváte je dceři. Jak ta přinde k temu, že jí dáváte míň?

LÍZAL: Jak k temu přinde! Tenkrát jsem bel tak trošku jako tady (*sahá prstem na čelo*) a dneska su chytřejší. Josef je lunt -půllán dostal a taťka už nezná. A že dcera bude lepší, kdo mně za to stojí?

VÁVRA: To je k smíchu!; Co pak je každé Josef? Naposled (*usmívá se a kope do země*) - kdo ví, jak to bylo. Josef aspoň- - -

LÍZAL (*vpadne*). Josef je lunt! co dostal - to má. - Dál ať mýmu prahu dá pokoj a nešpiní svó rodinu. Lunt! Přinde si jen a "taťku peníze" (*hodí rukou*). Dostal jich - nečítaných. - Včil mluví.

VÁVRA: Nó-o -, nechme řečí. Víte, co chcu - a dál nemusíme mluvit. Co vy dáváte, je málo. - Do mléna je to málo...

LÍZAL (*podrážděně*). No (*chce něco říci, ale odmlčí se - pak s úsměškem*). Néni nač dělat pána. Chceš-li mně šlapat na krk, šlápnu já taky. (*Obrátí se přímo na Vávru.*) To přece ví každý dítě, že tobě všecko nepatří. Co je po ženě, to patří dětem a co je tvého, (*náhle*) to - to ví nejlepší záložna. V záložně seš dlužen, v Brně seš dlužen, dáňky ti stojí a jen to, že nepiješ, nekarbaníš, nevyhazuješ tak zbůhdarma jako ten můj kluk - proto bych ti dal svó dceru. - - -

VÁVRA (*krotce*). Každé má na sobě píрко. Vy ste z dluhů začal- - -

LÍZAL: A tys do nich přišel. Do ví, kdo je lepší hospodář- - -

VÁVRA: Až vám žena bude ležet a půldruhýho roku budete volat doktora, taky pustíte chlup.

LÍZAL: Všecko na ňu sved'. A ji to, že místo třech dětí máš včil štyry.

VÁVRA (*popojde ke šprlení zahrádky a jako by neslyšel, uštipuje ze zamyšlení třísky ze dřeva. Titíž rekruti, kteří před chvílí zašli za jeviště, vracejí se s Franckem zas tak, jak prve, z opačné strany přejdou pozadí jeviště přes můstek a cestou za jeviště i dál zpívají: "Můj starý tatíčku". Teprve když zajdou, Vávra pokračuje*). Víte co? - Nebudem se dlóho čistit a necháme si každý svý. Nač ty kalný řečí. Děte štyry tisíce a budeme srovnáni.

MRŠTÍK, Alois a MRŠTÍK, Vilém. *Maryša: Drama v pěti jednáních: Děj na moravské dědině*. Třicáté páté vydání. Praha: Otakar Růžička, 1946. 113-[I] s. Divadelní knihovna Scéna; Sv. 3. s.15 - 17

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Určete literární druh a žánr, svůj výběr zdůvodněte.
2. Dílo přiřadte k uměleckému směru, zdůvodněte
 - romantismus
 - naturalismus
 - realismus.
3. Charakterizujte jazykové prostředky díla, s využitím různých zdrojů zdůvodněte použití následujících slov:
 - Něsu. Šak mně je nedáváte...
 - Jak ta přinde k tému, že jí dáváte míň?
4. Pojmenujte text psaný kurzívou, vysvětlete jeho funkci.
5. Syntaktický rozbor - určete a uveďte příklad:

druhy vět podle postoje mluvčího ke skutečnosti
druhy vět podle členitosti

Řešení:

1. literární druh a žánr:

- drama o pěti dějstvích, tragédie-

Jde o literární druh drama, protože postavy promlouvají v dialogu a monologu, obsah je rozdělen do dějství. Vzhledem k tragickému obsahu i závěru se jedná o žánr tragédie.

2. umělecký směr, zdůvodnění výběru

- realismus-

autoři pravdivě zobrazují poměry na vesnici v 19. století, zdůrazňují vynucený sňatek a s ním spojenou tragédii. Postavy jsou typické - typický otec, který svou dceru vdává pro majetek a ne pro její štěstí. Typická poslušná, i když tvrdohlavá dcera. Autoři jsou v pozici vypravěče, do děje nevstupují. Jde o venkovský realismus - typickým znakem je použití dialektu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. jazykové prostředky díla:

- jazykové prostředky-

Vrstva jazyka použitá v dialogích a monologiích je nespisovná. Často se objevuje nářečí (např. nésu, tému), které kombinuje prvky hanáckého, slováckého a brněnského dialektu. Autoři použili dialekt pravděpodobně proto, že svůj námět čerpali v příběhu z obce Těšany, která se nachází v okrese Brno-venkov, kraj Jihomoravský. Venkovští realisté používají často prvky nářečí, aby jejich dílo znělo skutečně reálně.

Jazyk textu napsaného kurzívou je spisovný.

4. funkce textu psaného kurzívou

Jedná se o scénické poznámky, které se vyskytují v divadelních hrách. Jsou to představy režiséra nebo autora o dění na scéně, kterými se herci řídí.

5. Syntaktický rozbor:

- druhy vět podle postoje mluvčího ke skutečnosti –

věty oznamovací - *Nebudem se dlóho čistit a necháme si každý svý. Nač ty kalný řeči. Děte štyry tisíce a budeme srovnáni.*

věty tázací - *Copak seš ty můj syn? Čto pak je každé Josef?*

věty zvolací - *A to byl můj syn! To je k smíchu!*

- druhy vět podle členitosti –

souvětí - *Nesmíš zapomínat, že seš vdovec a že máš tři děti. A dyž já ti dávám pětatřicet set, mohl bys mět na tem dost. Přece nedám dceři všecko a sám abych šel po žebrotě.*

věty jednoduché - *Néni nač dělat pána. A tys do nich přišel.*

větný ekvivalent - *No. Nač ty kalný řeči.*

neukončená výpověď - *Vy ste z dluhů začal- - - Do ví, kdo je lepší hospodář- - -*

Zdroje:

MRŠTÍK, Alois a MRŠTÍK, Vilém. *Maryša: Drama v pěti jednáních: Děj na moravské dědině*. Třicáté páté vydání. Praha: Otakar Růžička, 1946. 113-[I] s. Divadelní knihovna Scéna; Sv. 3. s.15 - 17

Pokud není uvedeno jinak, jedná se o autorskou práci.